

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՄ ԵՆ Ա-
ՄԵՆ ԼԵԶՆՈՎ.— 1-ին Երեսի վրայ առաջին (պե-
տին) 15 կողմ, Կովկասից դուրս՝ 20 կողմ, 4-րդ
երես 10 կողմ, Կովկասից դուրս՝ 15 կողմ.

ԱՊՐԱՒԻ ԵՄԵՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԶԵՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՄ

Խճաղարութիւնը բաց է 8—2 ժամը, գրասենեակը
9—2 ժ. Երբեկ, և 6—8 ժ. Երբեկ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՄԵՏԱՐՈՒՄ ժ. 2-ից մինչև 3-ը

Մեք հասցէ՝ Тифлис. Редакция газеты „Оризон“,
Среднекая ул., № 6, кав. 1. Телеф. № 15—57
и из Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horizon“.

Միսսիսսիպի Հայոց դպրոցին:

Ախաղցիայի Հայոց դպրոցնե-
րում պաշտենա-
վարել ցանկացողները անձամբ կարող
են բանակցել նորի դպրոցներին անհաշ-
Մ. Զառաֆեանի հետ: Երևանից հրա-
պարակ, Վաճառականախոյն բանկ: Աջ-
ենակ Եօվհաննիսյանի տանը:

998 3-3

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

II
Ներքին ախտասանքի

Հայկական իրաւունքներն ու պահանջները ձևակերպելու և ներդրումն անելու նկիւնները համար ներքին և արտաքին աշխատանքներու կարիք կային ներքին կամ արգալային աշխատանքը կրնաւորանական լարը կը կազմէ համարձախութիւնը: Ո՞ր կամ արգալային բարօրութիւնն ու մեր արխանա զատի դիւան յաղորդութիւնը բարձր դո՞ւր իրենց գնահատել, իր ներդրումն անական հաշիւներէն ու մարմանիւններէն, նա ալարէ է խնդրէ իր կրծքը տակ բայն դրած պահակատող օձի թու նաւոր դուրսը:

Հայրենի լեռներուն վրայ մօրթաւած մեր հերարդներու սխրագոյ ու կործանքը անէճը կը արձկնայ այն յուշ, որ թիւնասուր շուշնիկ կը պղծ միտքիան սուրբ տաճարը:

Գէար է լաւ գիտնալ, որ իւր բանչիւր արդ վճարանութիւն կը թոն ու բոլ ազգային դատի շուշնի շանաւոր զինք մը կարող է հանդիսանալ մեր պայքար չհամարողներէ կամ այս ու այն կերպով քննադնէ ու զոգնորու անգին:

Համայնական մասնաճյուղներն
հեղափոխական գործունեությունը աշխատանք
ունենալով, պատճառով զանազանությամբ ու
լիարժեք թուրքական կողմից: Ահմեդ և զ
սահմանադրական յուր սովորություններն ա
ստանալով պատճառով փոխարինել զանա
ստություններն:

Ուսանողներն ընդ և մեզ համա
բեր Պետությունը համազուտաբար ընդ
բաժնի հետադարձական մասերն են հեղա
փոխական մասերն են յետոյ այսպիսիներ
գործունե:

Եր մեզ կողմից հաստատել յաշխո
թիւն. թող այդ մասերն աշխատանք
շեղանակ ազգային միություններն լինան
զուրկա՞ր որ ներքին և արտաքին

Համերայություններն յետոյ հարկաւոր բարոյական արիւթիւն ազգային բոլոր գործերու և ասպարէզներու վէլ, Ուշադրւոր մեղ մորթանոցներ մեր մարմին թղիկ-թղիկ եղաւ, բայց մեր զուտը դեռ կանգուն է, մեր սիւսաւ՝ տաք և յուսատաւ արեւնով մբայանալով, Գործնական կենսութիւնները հեղհեղ կապացուցանենք այն հաստատելու:

Յոռեան և յուսակտար գիտակցութիւնը չպէտք է վարակէ մեր ազգային գործիչներու հոգիները, կատարել

ստիժարու ու աղիղումս թխու զմեզ
ժողովուրդու թխնէն էրն են եղած մեր
ժողովուրդին: Թա՛մ! ահա՜սում տեսնա՛ծ
Հայաստանն և քա՛նի՛ անդամ չարդ
սփռար եղաւ այս պատերազմին: Բայ՛
մենք վստահ ենք ու լավատես, ու
կրկին կտիտի վերելքսնեք ու ծաղկա
զարդենք զայն, և ի՛նչ երբեք մեր ա
ղաքային կրտսերներեն ու պահանջն
ըլլ յարդիւն:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չէ՛
տած կը լինի Հայաստանին վերելքնու
թեան անհրաժեշտ սղեւթն ուստին, թ
նա արտաքին ու ներքին անասկանա

Ի խնչը զոտաներու ենթարկած
 աղբ անխնայաձիղի զորքը Բուսանի
 զորքի թիկունքն քարկոծած և մեր ժո
 ղի վրա զղի արհնան ձեռք թիւտեր
 ալ թափառեցան առաքանից զե
 նան ու մէջ վրասան շայրենի լեռնե
 րուն մէջ, զեռ առնեց զորեն ինե
 րան անյաղ կը սողալին մեր քաղ
 ւած օջտինքներուն մէջ մտնողը վեր
 իջի մուին ու մուխ մարեցնելու հա
 մար...
 Այդ մասին երկու կարծիք չկէ
 լինի
 համ տէ՛ք Է յաբգին մեր հոկայո

ցից զհիշերում ապրող ոչ զհիշական
ազգաբնակության անկի չգոր ուսերն
ազատ են չապիւ։
Ռուսաստանում զհիշացիները նիւ-
թականի կողմից երկու կերպ են ծան-
րաբնական, որից ազատ են ժողովրդի

Համայնական ծախսերը, որոնցով հոգացվում են գլխաւորապէս վճարողները, փոխաւորաբար կրողներն են, միւսը՝ կռու բեղեւորը (օյաւ*):

Համայնական ծախսերը, որոնցով հոգացվում են գլխաւորապէս վճարողները, փոխաւորաբար կրողներն են, միւսը՝ կռու բեղեւորը (օյաւ*):

Հնարհւ գիւղացիական հողերը աւելի
մեծ ընտանութեամբ վճարուեցին հ
ենթակայ, ըսն աղետականներէ կտա
առհասարակ ոչ գիւղացիական հողերը
Միի Հնդկ մասնաւոր հողերի իւրացնւ
հիւր գոտեակներէն վճարուե ին 14
կէս կող. առգր, գիւղացիական հողե

բիւրօքանչիւր զհետաւորին՝ մէկէն հարկով 95 և հէս կողէի:

9. Դուստրի գառառանական բազմորդակայիններն մասնաժողով մասնանշիով յիշեալ անհամաշփոթեան վրայ, գտնուի է, որ այդ զոյգ բուս հաւասարեցան տեղի ունենալ կարող է տեղական ինքնակարգութեան հիմունքներէ բարեփոխութենէն ինչպէս միասին և քանի որ վերջին խնդրի:

9. Դուստրան բոլորովին առանձին դրամ, այդ պատճառով մասնաժողով մէկ կողմ է թողնում այդ խնդրէր աշխատանք է բարեփոխել միայն զիւրացիներէ կող աւելցնելու:

Վերջինս բաւական մեծ ազդեցութեամբ:

թիւն է ունեցել զիւղացիական ու
 ժապաղաման վրայ: Այդ պարտադրե-
 ձրի աշխատանքներն են՝ ճանապարհ
 ներ շինելը, առյուծ հայթաթելը, հըր
 զինելը, ճանգնելը, հասարակական
 հոգատարութիւնը, պահապանելը եւ
 նսկելը, քննակար ժիջտներ ունեւ

ցնելը և ոստիկանական ծառայութիւն
կատարելը և այլն։
Այս բոլորը կամ պետական կարգը
ներսէն կամ ծառայութեան բոլոր զաւան-
կար զինքին շահերը համար, սակայն
ծառայութեան ընկած է միայն զինու-
թնութիւնն իրան իրաւ։ Տարածաշրջանային կար-
գինքը Յաջած յայս զինութնական
պարզականութիւնը խնդիրն զորոյ թիւն
է Եւ իւրաքանչիւր իրաւական է։

Հոգեանքների 5-ի ուկարը այս պարտազեր ձեր շխտաառնանքներ վերաբերեալ գայր: Քիւն աւանցող օրէնքի նարդադրութիւնը թողից միանշանակ առնանքութիւն: Պետական Դումայի մասնաժողովը այսպէս վարեւել էր կրեւոյ, նա մասնաշնչելով կրու ուրկեանաւորող շխտառն վերանորոգութեան աւելցածնետութիւնը, օրէնագծի մէջ աւամանախակեց միայն մասնաշնչել բարելոխութեամբ և իր ալլ վերաբերմունքը մասնաժողովը պատճառաւորաւոր է կամ աւանի շուտ արդարաշնչութեանի վ, թէ միւս մասնաշնչել բարելոխութիւնը տեղի ունենալ կարող միայն սոցիալական կեանքի մամբ:

կազմը փոփոխելուց յետոյ,
Ոչ թի կասկած չկայ, ասում է մաս
նաժողովը, որ զիւղացիական կենցաղ
և բարեկեցութեան համար պարտա
կանութիւններէ խնդիրը պէտք է լին

*) Натуральная ровность (чугунная
дуга с криволинейными ребрами);

Այդպիսի լիակատար քայլով, և յետադիմելու ոչ մի հիմք չկայա—եղբայրական է մասնատողությունը և ապա—ստատարական է մտքնեկ օրհնեցեալ ժողովածուի մէջ հետեւեալ բովանդակութեամբ մի յօդուած.

«Այն բոլոր պարտադիր ձեր աշխատանքները, որոնք գոյում են ունեցող օրհնելի ընկերում են միայն նախնի հարկատու եղող անձանց վրայ, այսինքն զրուստ են ամբողջ առեական ազգային իրաւունքները»:

Այս յղագծը մասնաժողովը լրացնում է հետևանք յառելածով. ԳԻՒ-
ղական հասարակութեան ամենայն
անդամ, որի վրայ պարտք է դրած
կատարելու կողմ ու բեղհանքը, իրա-
ւանքը ունի իրեն իրավաբանի մի այլ
տեղի համաձայն: Թեանքը:

Հոկտեմբերի 5 թ. ուկրադի առաջարկ-
ւելիք ընդարձակումը անշուշտ նշանա-
կութիւն ունի ժողովրդական կեանքի
համար, սակայն թերի, ակելի հիշու-
մասնակի լուծում կը լինի համայնա-
կան պարտականութիւնները առաջադ-
րար անհրաժեշտութեամբ լուծելու համար:

նման ծանրանալու է միայն գիւղացի-
ներին վրայ: Մնալու է նաև կոռուք-
ցիաւոր, որոնք չեն կարող փոխարին-
ել զբաղական պարտականութեամբ
Այսուամենայնիւ Պետ. Դուռնայի առա-
ջագիծական բլոգը, համաձայն լինելու
մասնագետին մտածածն էն:

է, որ կոտ ու քնկաւոր ամբողջ տեղա-
կան ազգաբնակչութիւն վրայ տարա-
ձեւիւր, նշոյնիսկ այն ժաւաղով, ինչ ժա-
ւաղով որ նախագծւած է, ահապէն նը-
շանակութիւն ունի նաև այն տեսակէ
տից, որ դա կը լինի նախապատրաս-

տական միջոց ապագայ բարենորոգ
գումիների համար, երբ կը ստեղծու
մանը զննաւոյական միւլթիւն եր
համադասակարգային վլուստ: Այ
վերջին բարենորոգութիւնները միայ
կարող կը լինեն գիւղացիներին վրա

[illegible]

Բաղե, 2 յուլիսի

Շնորհիւ Մուրադի եւ Սեպուհի բու
աշխատութեանց եւ զբաժանան զոն
ղութիւնների, փախստական հայեր

ժեծ հասանք է սկսուել. զալիս են ըստ
լար խմբերով՝ մերկ ու սոված։ Տ
օրում ազատադնների թիւը հասնում
300 անձի։
Ժամանակն է, որ մեր ազգային բ
լոր մարմինները և մասնաւորապէս

նակիցները փութով և միահամու
օգնութեան հասցնեն իրենց կողմ
ները:

Ազատուած փախտաւորներին օ
նույ՛մ են Բաղէշի Քաղ. Միութեան ս
նունգատու կայանում. նրանց համ

լուն այն ստորոշումով ու առջ ջնա-
լողացնում, մաքրում են, հազուադեպ
փոխում և օբյեկտն երեք անգամ կա-
ղեն սնունդ են ապրիս։
Կարիքը օր-օրի մեծանում է. ա-
հարժեշտ է ուղարկել նախ փող և ա-

Մեծանուն զառնան կարգի հազարաւորներ
Վազարեան Յոսիպեան

Գործող բանակ, 4 յուլիսի

Ռեանդուզի գրաւութից յետոյ
Խանի մօտ է գալիս մի զինքի հազար

Իր ժողովրդին ազնվոր
տեսալ տեղեկութիւններն է յայտն
կրթական և Կարգապահական
դասնուն Յարտ, Թիւնեանց, բազմալի

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 23 յուլիսի

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԸՆԾԵՆԻ ԹԻՖԼԻՍԻՆԵՐԵՐԸ

Համաշխարհային պատերազմի հասցրած հարւածը հայութեան լայն է ու խորը։ Ոչ միայն հայ ժողովրդի մի ստաւ մասի ֆիզիքական գոյութիւնն ու տնտեսական բարեկեցութիւնը զոհ գնաց այդ աղէտալի պատերազմին, այլև նրա հոգեւոր կուլտուրայի արտադրութիւնները, կենդանի ժողովրդի գլխին պայթած աղէտը, նրա կրած սրտամորմոք տանջանքները այնքան շարունակաբար անցան, որ հայ բնակչութիւնը զանազան տեսակի հարկաւորութիւններով լրջօրէն զրաւելու հակամարտութիւն չենք բացահայտել։ Այսպէս չափազանց է մոռանալ, որ երբ այս հարկաւորութիւնները շրջանն անցին, և հայ ժողովուրդը նորից վերադառնալիս ստեղծագործական աշխատանքներին՝ այդ բանջարն աղետնայ իր ստեղծագործական աշխատանքներին հակամարտութիւն չենք բացահայտել։ Այսպէս չափազանց է մոռանալ, որ երբ այս հարկաւորութիւնները շրջանն անցին, և հայ ժողովուրդը նորից վերադառնալիս ստեղծագործական աշխատանքներին՝ այդ բանջարն աղետնայ իր ստեղծագործական աշխատանքներին հակամարտութիւն չենք բացահայտել։

Գծադրաբար նրանց քանակը շատ է նւազել։ Դարերի բազմաթիւ և բազմապիսի արհաւիրքների միջից մեզ հասած հայկական հանճարի ստեղծագործութիւններից շատերը ներկայ պատերազմի փորձութիւններին չզիւրկան, որովհետև այս աղետով նրանց զինքն հարաւորներ էին տեղում Թէ՛ Ժողովրդի և Թէ՛ աշխարհ, Թէ՛ թշնամուց և Թէ՛ բարեկամից։ Հայ ժողովրդի դարաւոր սրբութիւնները, նրա գրգռութեան, նկարչութեան և ճարտարապետութեան բազմաթիւ արտադրութիւնները մի մասը կործանւեց ու փայցաւ, մի մասն էլ զարդերի կամ բացառաւոր թաւանի ենթարկւելով՝ կը տարւեց իր բուն հողից և ցիր ու ցան տարածւեց անհետքեր։ Տեղական եղան ոչ միայն բազմաթիւ ձեռագործ, եկեղեցական անօթներ, պատկերներ, գեղարվեստական գործածքներ են, այլև եկեղեցու դռներ և անագին ծանրութեամբ խաչքարեր ու վճարքներ...

Այժմ էլ մի նոր ձեռնարկ է հանդէս եկել, որ, մեր կարծիքով, չարքեր լրացնելու հանգամանք ունի։ Մի քանի շահագրգռուած հիմնարկութիւններ մի արշաւախումբ են զրկել Վանի շրջանը պեղումներ կատարելու։ Էջորդինքս մտածեմ անգամ մի երկու թղթակցութիւններ երևում է, որ այդ արշաւախումբն արդէն գործի է անցել և երևան է հանել մի շարք թանկարժէք յիշատակարաններ։ Այն հանգամանքը, որ այդ արշաւախումբը գլուխ է կանգնած պրոֆ. Մառնի, քաղաքի է հանդիսանում մեզ համար, որ նախ՝ այս գործը կը տարւի զիտական լրջութեամբ և ապա՝ որ դրսևորւած յիշատակարանները չեն տեղահանուի բուն երկրից։

Սակայն սրանով հանդերձ մեզ միանշանակաբար անհպատակալարմաք և անժամանակ է թւում, որ այս խումբ և անհատները օրերին իրենց դարձում թաղամասնային զուրա են հանում անցնալի կոթողները և մասնու մասնապէս պատահականութեամբ։ Ո՞վ կարող է երաշխաւորել, որ պատերազմական գործողութիւնները յանկարծ այդ պեղումները շրջանում անհպատակ հանգամանք չեն առնի, կամ մի կարող է պնդել, որ պրոֆ. Մառնի հետախույզ յետոյ տեղական իշխանութեան այս կամ այն պատահական ներկայացուցիչը իշխատակարանները տեղահանութիւնը չի վերսկսի։

Անցիկը լրջանում է մասնաւորապէս այս պատճառով, որ, ինչպէս լսում ենք, երկրի մի քանի վայրերում հանդէս են եկել զանազան «սիրողներ», որոնք Վանի արշաւախումբի օրինակով պեղումներ են կատարում մութ նպատակներով։ Այսպիսով ներկայիս պեղումները անուղղակի կամ ուղղակի պատճառ կարող են դառնալ ոչնչացնելու աշխարհի յիշատակարաններ, որոնք ապահով կարող էին սպասել երկրի ժողովրդի աւելի յարմար ժամանակի՝ լոյս աշխարհ զարու հանձնելու։

Հրաւիրելով այս հանգամանքի վրայ շահագրգռուած ընկերութիւնները ուղարկութիւնը, մենք կարծում ենք, որ ներկայումս հայաստանի ուղարկուած կամ ուղարկւելիք զիտական ընկերութիւնները ոչ թէ պեղումներ պիտի կատարեն, այլ պէտք է միայն աշխատեն ժողովրդի և պատահականութիւններից ազատել այն յիշատակարանները, որոնք մասնաւոր մարդկանց ձեռքին կամ անասանով վայրերում մնացած լինելով՝ ենթակայ են կորստեան վտանգին։

Բաշկալայի և շրջակայ հայ գիւղերի աղետաբերական տանջանքները, հաւաքել տարել են, չգնան Թէ՛ ուր։ Սակայն յետոյ միայն իրենց յայտնի է լինում, որ նրանց բոլորին էլ կտուրել են։ Դանաւն և երկաններին հաւաքել և ցելն են անհնարձ վայրեր։ Երեք ամբողջ ամիս անապատաւորութիւններից, տեղից տեղ փոխադրուելուց յետոյ վերջը բերում են Ռանդուզ, Աւերաղ և յիշել Թէ՛ սրանց վրայ ինչ սուսկին բռնութիւններ են գործ գրել...

Ընդհանրապէս մեր մէջ այն կարծիքն է տիրում, որ իբր իսկական աստիճանը զրգը համեմատաբար մեղմ է վարում։ Կնո՞ղ պատմելով սակաւահարկ այդպիսի աւելի սուսկին են եղել, քան բրդերը։

Շատերին արդէն անուանացրել են քրդերի հետ, նաև 9 տարեկանից անց աղջիկներին... Մնացածները սովորականներն են, որովհետև արանց աղբուրտի ոչ մի միջոց չեն աւել և ստալարել են՝ տալիստեղ և աղբուրտ։ Ռանդուզում եղել են մոտ 2-600 հոգի, իսկ Մուսուլում 2000-ից անց է գերիներ թիւը։ Բա՛նք սրանք՝ Մուսուլում կան նաև շատ Թէ՛ բնիկ հայեր։

Մեր Ռանդուզ ժամկետը 8 օր առաջ զեռ՝ սակաւահարկ յետ են նստել։

Երբեք մինչև Վան կան եօթ տեղ Բաղաբ. Միութեան անդամու կայանները, որ երբեքնուր Գաղթականներին կը արէ հաց, շաքար (երկու կտոր) և գիւղերից տեղի վերջին քանի մը կայաններում մէջ հաց և շաքար չէր հարկել։ Կայաններում մէջ ծառայողները տեղիքները կը գնալորէին, որ գիւղէ ու թերթ չունէին։ Հոս իսկապէս շատ արգելափակ է անոնց դրութիւնը, ամիսներով լուր մը չեն առնիր պատերազմի և օրայ կենքերի մասին։ Կը հասնենք Մարաշ, ուր կը բնակին մօտ 60 տուն ասորիներ, ունին 100 գլուխ տաւար, ասորի միւլքը 150 զլուխ ունի։ Տուններում մեծ մասը քանդուած է։ Արձակի մէջ կը բնակին 40 տան չափ հայեր, տնտեսապէս թույլ ունին 40 գլուխ տաւար։ Կընդէ մինչև Վան կենքերը մեծածառ և առհասարակ բոլոր գիւղերում մէջ, որոնք հիմնովին քարուքանդ են և անբնակ։ Կատարուած մտայն և տխուր է։ Բուր մը են, աւա կերելու հայրենի կապտաստիկ ու հիւսիսային ծովափը։ Կը հասնին իմ պաշտելի ծննդավայրը՝ հրաշալի Վանը։ Անա Այգուստուր, որուն ծովու նման թափուրիչ կանաչութեան մէջէն ու չեն բարձրանար կաթուղիէ՝ Գիւղերը։ Այգուստուրի սիրուն շուր հեղեղներնու, որոնք այժմ բոլորն ալ ծովափում են։

Տխուր, մայլ և անապատից է տեսարանը իմ հայրենի քաղաքին, որուն երկար փողոցները զգուշ անուշիւններով շրջապատու են։ Գիւղերի շրջանը բոլորն ալ տարած են։ Անբնակ տուններում մէջ վայրագ ձեռքեր իրենց հնգերը թողած են ամեն կողմ։ Տուններում քանդուած կը շարունակուի, ձիերը կը կապեն սիւներուն և կը բլնեն, ձիւն կը վազէ և ամբողջ տունը կը քաղարի մեծ զրդիւնով։ Կենքի և եռ ու զեռ կայ միայ փողոցի և Բէնդիլի կողմը, ուր կան

սրճարներ, ճաշարներ, խոնարհներ և ամեն տեսակ առևտրականներ։ Անցածները անայտ մարդոց կողմէ զառչումով սպանուած գտան շատախցի մը։ Տեղա հասան 200 չափ ուստիկաներ (ոտու), որոնք պիտի հակեն քաղաքի կարգապահութեան։ Հաց բուսական կը հարկէ, միս և շաքար չկայ։ պատուը, մասնաւորապէս խնամք շատ առատ է։ վարունքը հաս 30 կողմէի կը ծախուի, իւր, պանիր չի հարկել։

Գրոֆ. Մառն իր պեղումները կը շարունակէ Զրմարմ Մաղալայի հողակնտերում վրայ, արդիները անյայտ է։ պեղումները սկսան կատարել նաև Բեդլի վրայ։ Վանի շրջակայ գիւղերում մէջ եռ ու զեռ և կենքեր բաւական կայ։ երկուրքը ուրեքներ և միութեամբ են։ տնտեսային աշխատանքները մեծ եռանդով կը շարունակուին, կալի բուն ժամանակէն է։ անապատները համար պատշաճութիւններ կը տեսնուին Ժողովրդի արտադրութիւնը ընդհանրապէս լու է։

Արաբի և Նորաշէնի եկեղեցիներուն կից շինուած են մատուռներ։ Զարմանալի ազդ ենք։ ամենաշինուած Բուսուսում մէջ իսկ շինարարուող ենք և նախաձեռնողներ մեր ազգային աւանդութեանց պահպանում։

Գիւղացիները և ասորիները հոծ բազմութիւն մը կայ քաղաքի մէջ, որոնց բնակած տունները գրեթէ ամբողջաբար քանդուած են։ Գիւղացիները և ասորիները կը զգուշ անուշիւններով շրջապատու են։ Գիւղացիները և ասորիները կը զգուշ անուշիւններով շրջապատու են։

Հայկ Անհման

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԸՆԾԵՆԻ ԹԻՖԼԻՍԻՆԵՐԸ

ԳԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԸՆԾԵՆԻ ԹԻՖԼԻՍԻՆԵՐԸ

(ԳԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԸՆԾԵՆԻ ԹԻՖԼԻՍԻՆԵՐԸ)

ԳԵՏԱԿԱՆ ՄԵՐ ԸՆԾԵՆԻ ԹԻՖԼԻՍԻՆԵՐԸ

21 յուլիսի

I

Արեւմտեան ճակատ.— Յուլիսի 26-ի լոյս գիւղերով հակառակորդը գաղաթի յարձակում գործեց Մարաշի շրջանում, երկաթուղու երկրներին։ Գրոֆ. Մառն սկսեց գիւղերում մօտ 1-ին։ 6 անգամ գաղ ըսց թողցին, համարեա իւր բացանչիւր ժամում մի անգամ և գաղ յարձակումը դադարեց առաւօտեան ժամը մօտ 6-ին։ Գաղերը ժամանակին չըկատարեցին և գաղից յետոյ յարձակումն յոյս ունեցող գերմանացիները հանդիպեցան մեր հրացանային ու զնգաքիթային կրակին, և մեծ կորուստներ կրելով, նոյն իսկ առանց դուրս ելնելու իրենց երկաթացանքներից, շտապով նահանջեցին դէպի իրենց խրամատները։

Կովկասեան ճակատ.— Խարբերի ուղղութեան վրայ, Նուրիկի դիւղի շրջանում, մեր զորամասերն առաջացան՝ հակառակորդին յետ մղելով Եփրատ գետի (Մուրադ-չայ) աջ ափի ամրացած գրեթէները։

Արեւմտեան ճակատ.— Ստոխող գետի վրայ յամառ կռիւներ են կիւրծուած և Գուրիի գիւղերի շրջաններում։ Մերեքսի գետի կռիւներում Գորդիլի մօտ (Տարապուլից 20 վերստ վեր) վիրաւորեց բաշարի զնգաքիթ Վորոնովը։ Վորոնովիկա շրջանում (Երեւանից արևելք) մեր բանակատեղի վրայ թաւն թշնամու 9 ամբողջանքներ։ Միաստից հարաւ կռիւներում, Մոսկովայի ուղղութեան վրայ, վիրաւորեց գրեթէ կրօնաւոր հայր Կատարուկին։

Կովկասեան ճակատ.— Դիւրեքի ուղղութեան վրայ, Օրնուտի մօտ, Մուրի և Մամախաթի միջև, մենք ուսելով ունիւմարտով վերջերի թիւրքական տարութիւնները։ Գրեթէ վերջերի 7 սպայ և մօտ 300 ասկեր, որի մէջ մի զումարտակ իմ ամբողջ կազմով, վերջերի և մի թիւրքացի և 3 զնգաքիթ։ Մեր զորամասերը շարունակում են յարձակումը։ Շարունակում են գերիներ հանել։

ՏՐԱՊԵՏՈՒ (Բեդլի), 20 յուլիսի.— Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայիչը ըն-

կերակցութեամբ բաւակի հրամանատար գնեղալ Իւրիշիչի և շտաբի՝ Երբուրուից առաւօտեղով հասան Տարապուլից։ Մեր թիւը 1-ին։ 6 անգամ գաղ ըսց թողցին, համարեա իւր բացանչիւր ժամում մի անգամ և գաղ յարձակումը դադարեց առաւօտեան ժամը մօտ 6-ին։ Գաղերը ժամանակին չըկատարեցին և գաղից յետոյ յարձակումն յոյս ունեցող գերմանացիները հանդիպեցան մեր հրացանային ու զնգաքիթային կրակին, և մեծ կորուստներ կրելով, նոյն իսկ առանց դուրս ելնելու իրենց երկաթացանքներից, շտապով նահանջեցին դէպի իրենց խրամատները։

ՅԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱՆՍ

ԲԱՏՅԱՆ, 16 յուլիսի.— Գուրից ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրքերի մղով զորութեան է տիրում գերմանների նկատմամբ։ Ընդհանուր տրամադրութիւնն արձագանք է զբոսնում Կովկասում, որ բաժանուած է երկու մասի։ Գերմանական զորքերը զիտաւորն ըստ առաջնոյն էւրէր-փայտէ է, ընդգծմանը պետք թաւաթ բէլը, որ էւրէրին է համարում Թիւրքայի մօտաւորա կործանման պատճառով։ Հնարաւոր է յեղաշրջում առկա ունենայ՝ Թաւաթի զիտատար հայկական իշխանական։

ՄԵՐԵՍԵԱՆ ՈՒՋԱՍԵՐՍ

ՊԱՐԻՉ, 20 յուլիսի.— Երեւանի պաշտօնական հաղորդագրութիւն Մառնի մեր ափին հակառակորդը խոշոր ուստիկ կրակ է բացել Մարաշից հարաւ մեր երկրորդ գծի վրայ։ Այս փոխին մենք մի քանի գրոհներ տարին Մառնի և Զիւրիցից հարաւ անաստի միջև գտնուած տարածութեան վրայ, որ արեւելից կցում է Վաշիլիլին, և արեւմտեան կցում է Զիւրիցից հարաւ գտնուած տարածութեան վրայ։ Մեր զորքերը գրոհներ մի քանի գերմանական խրամատներ ու ամրացում յնաւակներ։ Այդ կռիւն երեք ժամանակ մենք վերջերիք մօտ 600 գերի և 10 զնգաքիթ։

ԼՈՒՆԻՆ, 20 յուլիսի.— Անգլիական հաղորդագրութիւն Երեւանի մենք շարունակեցին առաւելում թշնամու խրամատներում։ Գործերից արեւելք, ուր փոքր զորամասեր կռիւներ ար-

ծարձեցին մօտիկ տարածութեան վրայ։ Երեւանի մօտիկ կռիւները, հակառակորդի հակաշարժումը՝ անաստից արեւմուտք մեր նոր խրամատներին վրայ, չլուսեց մեր կրակէ պատնէշով։

ՊԱՐԻՉ, 21 յուլիսի.— Յերեւանի հաղորդագրութիւն Մամախից հիւսիս ֆրոնտիցները գիւղերայ ընթացում վանքին գերմանական մի քանի գրոհներ Մոնախի վրայ և ամրացում այս ազարակի և էն անաստի միջև նոր զիւրիցից հարաւ անաստում է, որ Մոնախի կուրն մասնակցող գերմանական զորքերին ստիպւած են եղել փոխարինել ուրիշ զորամասերով՝ յուլիսի 17-ից էլ վեր նրանց կրած խոշոր կորուստներից պատճառով։ Մամախից հարաւ Էստրէի գլխ ուղղուած գերմանական զորքը կրակով յետ վանեց։ Այս կից գերմանացիները կատարեցին հաղորդագրութեան իրենց կորուցրած խրամատների վրայ, սակայն ամենուրեք նրանց ճիգերը փախուսեցին մեր հակակազմի կրակէ պատնէշի առաջ։ Նրանք մեծ կորուստներ կրեցին։ Յարախիցիները նշանակելիքով առաջացան Զիւրիցից հարաւ և հասան այս գիւղի անմիջական մոտակային՝ անցնելով կայարանը։ Երեւանի միջոցին շրջանում վերցւած գերիներ թիւը 700-ից աւելի է։ Դրանով յուլիսի 19-ից էլ վեր աջ ափին վերջացած գերիների ընդհանուր թիւը հասնում է 1,100-ի։

ՊԱՐԻՉ, 19 յուլիսի.— Զիւրիցիցից թիւրքական հրամանատար գնեղալից հիւսիս Ժոֆիլի հետեւալ հրամանով։ Զիւրիցիցից, պատերազմի երբորդ տարին ենք թնակեցում։ Երկու տարւայ ընթացում զուգ է զիւրիցիցից թշնամուները բոլոր ծրագրերը։ Կաթնցից նրանց Մարնի վրայ, կաթնցից Իւրիցի վրայ, փախուսեցիք Արաւսույում ու Շամախիում։ Ձեր յաղթական զիտագրութիւնը 5 ամսեայ հակառակմանում խորտակեց գերմանացիների ճիգերը։ Զիւրիցիցիցից ամբողջ ծանրութիւնն են կրում բոլոր ճակատների վրայ։ Մոսկովում է այն ընդուն, երբ մեր ընդհանուր յարձակում կընկնէ գերմանացիների դիւրաւական ոյժը։ Զիւրիցիցից, զուգ կարող էր հաջողանալ մեր ցարդ հաւատարմութեանը, որը վնաս էր շարունակել մինչև վերջը։ Յաղթանակն անտարակոսելի է։

ԲԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱՆՍ

ՊԱՐԻՉ, 19 յուլիսի.— Հաղորդագրութիւն արեւելեան ճակատի՝ յուլիսի 18-ին։ Մերեւանի առաջագահները յուլիսի 11-ին վանքին Կովիլի բարձունքները ու վերին Մոնիցիցայի առաջնորդ պաշտօնակալ ընդամասերը, յուլիսի 1-ին գրաւեցին Մարաշի գիւղը, ուր ամրացան, հայտն թշնամու թնդանթային կրակին, յուլիսի 12-ին նրանց կուրծ առաջացան Գոսեր-Սարուպից գիւղի հիւսիս, որով ընդարձակեցին ստիպեցին նահանջել կուր զաւաւում 10 սպանուած թողնելով։ Սերբերը կորցրին միայն 2 ըս-

ՎԵՐՏ ՆԵՐՅՈՒՆԻՉՊԵՐ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

IX
Յիշատակութեան ալմաշի է այն գիւղերի պատասխանը, որ Լ. Կիւրիանի, վրաց ինտիլիգենտայի ներկայացուցիչներից մէկը, տեղեկացնում էր յուլիսի 11-ին, երբ նրանք սկսեցին թշնամու զորքին, Թէ՛ հայ փոխառականներին իբր թէ բերել են տեղաւորելու համար Կովկասում ինչ որ վաղեմի ներգաղթի ընդարձակութեան համաձայն և այլն։

ԲՐԱՆՈՒ ԹԵ՛ զուրմ է վրացի հրապարակախօսը՝ փախուսեցում բուր, այնքան պարզ է միս ժամանակ այնքան զարհուրելի չափազանց և ազդէր մարդկանց վրայ այնպէս, ինչպէս ազդում է կարծի մահուի մի պատառ իսպառական ցերեկերի մարտն։ Զիւրիցիցից վրայ։

ԲՐԱՆՈՒ ԹԵ՛ փախուսեցում բուր, որի մէջ ամբողջում է մի ընդհանուր զաղափար մարդու մասին, որ Բշնամու բերա ու անորոշ ոյժի զբոսի առկ ձգում է ամեն բան, ինչ որ Թանգ է ու հարգաւոր, և ստիպւած փախուսում զիտային սարսափի մէջ, փախուսում է դէպի ամեն տեղ, ուր առիթը ճանապարհ են գտնում։ Թեւում է Թէ՛ այդ բուր ամեն մի մարդկային սրտի մէջ, անկախ ազգութիւնից, պիտի յարգանքն միմիայն բարի գաղափարներ, միմիայն կարեկցու-

պատնած և 3 վիրաւոր։ Արեւելեան ճակատի թագաւոր տարածութեան վրայ ընդգիւղներով թնդանթաւորութիւն է տեղի ունենում, մերթ ընդ մերթ առանձնապէս կատարել ընդթ ունենալով վաղաքի երկու ափերի վրայ։ ՍՈՒՄԻՆ, 19 յուլիսի.— Երեւանի տեղ հասած սերը գտնաւորուող Ալեքսանդր, սերբիական զինուորական միտաւոր Տերախի ընկերակցութեամբ։

ԲՈՒՆԻՍԻՍ, 20 յուլիսի.— Ռուսիանկան պատն և հետագրի վաղութիւնը յայտարարում է, որ Բաղարայի վրայով տարակիտի զաղափարն պատն ձուով իր սերբիտարայից Յուստասան հաղթագրուած հետագրիները պիտի ուղարկուին Ռուսաստանի վրայով։

ԾՈՒԹ ԿՐԵՑ

ԲԱՏՅԱՆ, 19 յուլիսի.— Գերմանական առևտրական «Դոյչլանդ» սուսանաւը ծով դուրս եկաւ։

ՕԳՆՅՆ ՊԱՏԵՐԱՆՍ

ԼՈՒՆԻՆ, 21 յուլիսի.— Գիւղերայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն Յուստասանից 20-ին ժամը 1-30 ընդգիւղին։ Կէս զիւրիցիցիցիցից մի քանի «Յեղափոխականներ» անցնելով կայարանը։ Երեւանի միջոցին շրջանում վերցւած գերիներ թիւը 700-ից աւելի է։ Դրանով յուլիսի 19-ից էլ վեր աջ ափին վերջացած գերիների ընդհանուր թիւը հասնում է 1,100-ի։

ՊԱՐԻՉ, 19 յուլիսի.— Զիւրի

Ֆեան Նախագահութեանը նրան տալով զփառանքները զորքուն ներքին գործերը մինչև արդի օգնականի իրաւունքները:

ՊԵՏՏՐՈՂԱՆԻ, 21 յուլիսի.—Անաւանական Բարձրագոյն Հրովարտակ աղբււն Գիտական Խորհրդի անունով, 1916 թ. յուլիսի 21-ին Երկրագործութեան միջնաւոր, Մեր Գալատի երկրմէյտեր, իսկական Գիտական Խորհրդական Նախագահի ամենապարտաւոր հրամայում ենք լինել Գիտական Խորհրդի անդամ Թաւրիզի երկրմէյտերի պաշտօնում:

Ներքին գործերի միջնաւոր օգնական կոմ Բորիսովսկին նշանակուած է երկրագործութեան միջնաւոր:

ՄԱՍԿՈՎԱ, 21 յուլիսի.—Ռուս-Պոլսական ընկերութեանը Մոսկուայում կազմակերպուած է դասընթացներ հայտնական լեզու ուսուցման և ցուցանալու հազարական այն աղանդների, որոնք կարող են ապագայ Ռուսաստանում, և ուսական աղանդների, որոնք պէտքեւան են մագրոնայի համար:

ԵՍՍԵՆՏՈՒԿԻ, 21 յուլիսի.—Ամառանոցայինների թիւը հասաւ չնգած Բի՛ 16,300-ի: Նկատուած է, որ և կողմին նշանակելի մասը վերադառնում է Մեկին ցանկացողներին թիւը շատ է քան գնացողներում արաւաղերի տեղերը: Տոմարկ ստանալու համար ցուցակագրութեան և ներքին հաստատուած:

ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ

ԿՊՅՆԷԼԱԳԻՆ, 20 յուլիսի.—Երեկ Դանիայում մօտ 3°0 միակից տեղի ունեցան հաշտութեան օգտին, մի-տինգները բոլորովին խաղաղ անցան: ԼՈՒՂՈՒՆ, 21 յուլիսի.—Այս առաւտ Ժամը 9-ին մահապատժի ենթարկւեց Կիւրմենը:

ԳԱՐԻՉ, 20 յուլիսի.—Ժաբէի ապա-նութեան երկրորդ տարեկին առթիւ, Գարիզում կայացաւ սոցիալիստների նկատման ցոյց, որ հայրենասիրական ընդմիջ ստացաւ: Հանդիմանը, որոնց մէջ էր և նշանաւոր վանդեր-եւզլէն, ունեղներներին կոչ էին ա-նում մինչև վերջը շարունակել գը-մանական միջնաւորները զէմ մղած պայքարը: Նրա դէմ կուսկով բանակի շարքերում և աղանդներին պատ-րաստող գործարաններում լրացնելով բանտարան կազմերը:

ՄԱՍՈՒԼ

«Ռոս. Բր.»-ն այլացողերի գիւնա-րագրութեան հարցի շուրջն իր առաջ-նորդութիւն խնդրել այն մասին, որ քա-րհանքներն և միապետականութեանը, ինչպէս և պետական պաշտպանութեան համար աշխատող բանտարաններն ա-ղանդում է գիւնաբանութեանը, իսկ իրականապէս աղանդակութեանը ոչ մի առանձնաշնորհում չունի այս խնդ-րում, շարունակում է:

Եթէ նկատի ունենանք նաև, որ Ֆինլանդիան, Կովկասի, Թուրքես-տանի, Սիբիրի աղանդակութեան մեծ մասը նոյնպէս չեն գիւնաբա-ղուած, հասկանալի կը դառնայ, որ պատերազմի ամբողջ ընթաց ընկնում է Արտպական Ռուսաստանի գիւնա-կան հասարակութեան վրայ...

Եթէ զոնէ չենք կարող մի քրևէ բանով օգնութեան զարու այդ զը-մաղանքների քաղաքները:

Այսպէս, մենք տեսնում ենք, որ Կիւնք և համագումարը, և ինչպէս, որ ամեն մի մարդկային արարական պատմականութեան զգացմունքը վրաց տիրապետող դասակարգերին ծախած նացիոնալիստ փրանկզնաներէն հան-դուղ վանգանծ է բարոյապէս առողջ և ուժով կանգնող ինտելիգենցիան: Ինտելի-գենցիան, առանց չանկերաների, իր իս-կական մտաբեր իմաստով:

Անկողջ չէր լինի բերնու մի օրի-նակ ևս այդ ինտելիգենցիայի մօտերը և տրամադրութեանը աւելի են պայակերպեցան: համար, այն է մի վրացի դասակարգի խօսքերը, որոնցով մի վերջացրել մի անգամ իր դասա-խօսութեանը վրաց նորագոյն գրական-նութեան մասին:

«Եթէ ցանկանաւ—ասաց նա մօտա-ւորապէս—վրաց նորագոյն գրականու-թեան ընտրողները տալի պէտք է ա-սանք, որ նա սկսել է ապագան աղ-բայանալու: Նացիոնալիստական ոգոյց ու անկողնային և սկսել է զբաղել հանրամարդկային գաղափարներով: Դա մի դրական գիծ է վրաց նորագոյն գրականութեան մէջ, որովհետև միայն գրականութեան մէջ, որովհետև միայն այդպէս իրաւունք ունին աղբւ-րաւ, որոնք հասկանում են այդ գաղա-փարները և ոգևորում նրանցով: Իսկ առանձին աղգութեան մի անբաժանե-լի մասն է: Երկրորդ—ի նրդանիւնը: արարական-նութեան մի միջոցով բացառութեանը են Կարի:

Ան ուսական այլացողերի հասցէին շարունակ «Բաղադրանքներ» շալլող թերթը յարմար առիթ է գտնում զարեւել «Ինչո՞ւ չենք» մտայնութիւ-նը ցոյց տալ:

Մեր այլացող ծայրագականների այդ առանձնաշնորհումը զիբը խո-րապէս անարդարացի էր ուսական հասարակութեան նկատմամբ: Մինչ այս վերջին հայրենի յարկից հե-ռու, արեւն է թափում հայրենիքի համար, մեր այլացող աղգարանու-թեանը խաղաղ զրադուած է իր գոր-ծով և լիակատար հնարաւորութեան ունի օգտագործել իր անսեական նպատակաւ գրութեանը թէ բան-ւորական և թէ անտանական կենքի բոլոր ապագայներում:

Թիւրքիայի, որ «Ռոս. Բր.» յաճախ խօսել է այլացողերի գիւնաբանութեան հարցի մասին՝ նրանց թիւները աշ-խատանքներ կատարել տալու համար, զարմանք է յայտնում, որ մամուլը

հարկ եղած լուսարարութեանը չունի յունիսի 25-ի Բարձրագոյն հրամանի մասին, զիտել է տալիս, որ

Յուլիսի 25-ի աղբւր, բացի իր սկզբունքային ահաքին նշանակու-թեանը, որով վերջ է արւում այ-լացողների անարդարացի առանձնա-շնորհում, ունի և անտանական ա-հաքին կարևորութեան: Այլացող-ներին ուղարկելով խրատաւային և ուրիշ աշխատանքներ, մենք զրանով ազատում ենք ուղղման-կանի նշանակների աղգարանու-թեան այդ ծայր աշխատանքից, և յետոյ, պետական պաշտպանութեան բոլոր ուրիշ աշխատանքները այլ-ացողներին յանձնելով, մենք համապա-տասխան քանակութեանը զերինք կը տեղափոխենք դաշտային աշխա-տանքների համար:

Թերթը յոյս է յայտնում, որ ըստ կարելոյն շուտ կիրադրուի յունիսի 25-ի հրամանը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԺԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Փախստականների գործի գլխաւոր լիազոր գնները Քաւմաշին կարգա-դրութեամբ փութատականների պարե-նաւորման գործի համար յուլիսի ամ-սաց ընթացքում բաց է թողնւած: Ե-րևանի նահանգի համար—498,396 ռ., Գանձակի—37,448 ռ., Ստաւրապոլի—30,113 ռ., Թիֆլիսի—39,596 ռ., Բաղ-դի—159 ռ., Սև ծովի—10,958 ռ., Ղարսի շրջանի համար—174,378 ռ., Դադուանի—285 ռ., Թերեքի—20,131 ռ., Կուրանի—76,635 ռ., Բայազետի—1,497 ռ., Արևելի—2,377 ռ., Խոյի ուսաց հիւպատոսի արամութեան տակ է դրւած—123,063 ռ., իսկ Քա-րիզի գլխաւոր հիւպատոսի—50,121 ռ., ընդամենը 985,193 ռ.:

Փախստականների գործի գլխա-ւոր լիազոր գն. Քաւմաշին գնել է Բաղադրների Միութեան Կովկ. բաժա-նութեանը 985,193 ռ.:

ԼՐԱՏՈՒ ԹԻՆԻՍ

Ն. Կ. Մ. Կայսրուհի Մարիա Ֆե-դորովնայի անուանուածութեան առթիւ երեկ քաղաքը զարդարւած էր զը-ջանկերով և երեկոյեան հրաշառու-թեանը: Երեկ Նիկողիսներում կայացան հանդիսաւոր մաղթանքներ:

Փոխաբայի քաղաքացիական մօտի օգնական իշխան Օրլովի նախա-գահութեամբ կայացած նահանգապետ-ների և շրջանապետների խորհրդակցու-թեանը մշակել են մի քանի կանոններ տիրող թանգութեան դէմ միջոցներ ձեռք առնելու մասին:

Եթէ նկատի ունենանք նաև, որ Ֆինլանդիան, Կովկասի, Թուրքես-տանի, Սիբիրի աղանդակութեան մեծ մասը նոյնպէս չեն գիւնաբա-ղուած, հասկանալի կը դառնայ, որ պատերազմի ամբողջ ընթաց ընկնում է Արտպական Ռուսաստանի գիւնա-կան հասարակութեան վրայ...

Ին ամբողջութեան չէ, այլ համայն մարդկութեան մի մասը, որ ինքը իր հերթին բաժանուած է մասերի—դասա-կարգերի: Իսկ այդ դասակարգերի մէջ կայ միայն մի դասակարգ, որը ձեռք-առած է հանրամարդկային զաղափա-րների և իդէալների իրագործման: Դե-մոկրատիան է դա: Այս աղգային սահ-մանները չեն կարող, ի հարկէ, խա-նդարել նրան իր ձգտումներին: Այն-պէս ինքնին հասնելու համար, որոնցով միայն կարող է աղբւ հպարտանալ, որոնցով միայն նա կարող է մեծ լի-նել:

Այսպէս աղբւ էլ, կանոնը մենք. մասնաւորապէս նրա նկատ ժեմաւա-նութեան կազմող գիւնաբանութեան, իրա-ւունք ունի հպարտ լինելու այդպիսի իդէալներով ու ձգտումներով:

Այսպէս ուրեմ, եթէ վրաց աշխա-տաւոր ժողովուրդն ունի այդպիսի ին-տելիգենցիայ, միթէ նա կարող է զը-նալ վրաց նացիոնալիստների յեռնից, վրաց «Ժախ» ինտելիգենցիայի, վր-աց «Էկոլուտարական» վարչականների յեռնից:

Երբ նացիոնալիստները զուրա են գալիս և ամեն անգամ խօսում վրաց աղբւ, վրաց ժողովրդի անունից, այս ինտելիգենցիան է, որ պատուած է նը-րանց կողմ աղգարանական դիմակը և մեղադրանքով նրանց բարձրական աղ-նական դասակարգային նպատակները: Երբ նացիոնալիստները ասում են, «Էկոլուտար» վրացիները համար են, «Էկոլուտար» զիւրդները ոչինչ մի ծախէ օտարեն-գիւրդները:

որի պատճառով էլ յանձնաժողովը կայացնում է վճիռներ և ներ-կայացնում նահանգապետին ի հա-տատարութեան:

Քաղաքին ձկնափառանները դի-մել են քաղաքային վարչութեանը և խնդրել, որ սահմանուած սակագինը փոխել, առաքելով, որ ձուկը իրենց վրայ սակագինը աւել է հասում, հա-կառակ զէպքում ստիպւած են զաղա-րեցնել իրենց առևտուրը:

Մօտ օրերս Թիֆլիսում աղա-ւում է կաթնիկների եղիսկոպս բա-րոն Յ. Ռոպպը:

Յուլիսի 19-ին Շարափիանից ե-կաւ Մ 219 սանիտարական գնացքը լի վիրաւոր և հիւանդ զինուորներով, իսկ 20-ին Սարիգամիլից եկաւ Մ 4 հրահաղարական գնացքը լի վիրաւոր և հիւանդ զինուորներով, որոնք թողնւած են Նախկին գիւնաբանական հիւանդա-նոցի անօրհնութեանը:

ԿՈՎԿԱՍ

Թիւրքից վրաց լրագրողներին հա-ղորդում են, որ բանաստեղծ Կիլիսա Փաւսիլու և ուսանող Գ. Խերիւշուի-ձէի միջև կուսական հարցի վրայ տեղի է ունեցած սուր վիճ, որից յե-տոյ Փաւսիլու մօտ աղբւր նրա ման-կութեան ընկեր Խերիւշուիձէին հաւա-քում է իր իրեղենները և կէս գինիին ճանապարհ ընկնում: Բանաստեղծը համոզւած է նրա ետեղի և կացնի հար-աւանդ սպանում իր մտերմ ընկերու-լը, յետոյ վերադառնում է առան և հրացանով ինքնասպանութեան գը-ծում: Ուսանող Խերիւշուիձէին «Քաւմաշի»-ի Ալլիսի-ի աշխատա-կիցն էր:

Միջոցին փորձն ու պատմութեանը ցոյց է տալիս, որ թիւական զարդը լաւ առաջնորդներն ու լաւ երիտասար-դութեան օրով ունեցել է լաւ հոգա-բարութեանը: Ունեցել է և հակառակը: Երբ նրա առաջնորդը վրաց է եղել, հոգաբարութեանը լաւ:

Մենք չենք բերում օրինակներ... Լաւ հոգաբարութեանը մուտք են ընտրել զինվար մարմին՝ անկախ ժո-ղովրդի ժողից մուտք լինելուց: Ասել է հոգաբարութեանը միայն կարող է լաւ լինել, եթէ առաջնորդը լաւ է: Հազարապետ պէտք է լինի մի հոգա-բարութեան, որ վատ առաջնորդի օ-րօք չլիւրէ, այլ ընդհանրապէս զիմա-ղի նրան և զարդը հանք նրա քա-նահանջից: Այդպիսի մի հոգաբարութեանը մենք տեսնանք Կարապետ եղիս-կոպոս Այվազեանի օրօք, երբ զարը-ցին նա ընտրել ուսուցչական խումբ առաւ, երկար կուց առաջնորդի դէմ, բաց ժամանակի պահպանողական ու-նիւթը: Եթէ նոյնպիսի զգալիորեն՝ այդ մասնակցին կը թափան հաստատու-թեաններին ուսուցչիներ տալը:

ԴԴՐՈՑԱԿԱՆ

ԴԴՐՈՑԱԿԱՆ ԵՈՒՆԻՐ

Լաւ արագի թիւի հայութեան առաջ խոչն ու մեծ գործ կայ հասարակու-թեանը: Եթէ անհաղաք զարդի հոգաբարութեանը ընտրութեան է, որը վերջապէս մի տարի ձգալուց յետոյ նշանակ-ւեց թիւի նոր կառավարիչ՝ Վահան վարդապետի գալով:

Լաւ արագի ժողովուրդը խորապէս պիտի գիտակցի, որ իր մասաղ սե-րնից—գիւնաբանութեան տարրական կը-րթութեան կարտ միջ զիւրապետ մա-նուկների բախտը զայլօրէն կապւած է Նուշու թիւական զարդի հետ, որի կուլուած է՝ նոյնպիսի զգալիորեն՝ այդ մասնակցին կը թափան հաստատու-թեաններին ուսուցչիներ տալը:

Լաւ ուսուցչիներ տալը կախւած է լաւ զարդից, իսկ լաւ զարդը ունե-

նալը կախւած է լաւ հոգաբարութեան-նից: Մաւ ամենաաղբւրական հասակացողու-թեան է:

Եթէ հոգաբարութեանը իր կոչման բարձրութեան վրայ կանգնած մի մաղ-մին է, եթէ նա սերտ կապով է կապ-ւած զարդի հետ, եթէ նա ներառն է զարդին՝ նրա ուսումնական ու անտե-սական մասի անհրաժեշտ կարիքները հոգալու խորը գիտակցութեամբ, ապա զարդ է, որ զարդը զարդ կարող է լինել:

Ամենից առաջ այդ բանը պէտք է գիտակցել ժողովուրդը, որովհետև նա է, որ պատկերներ է ընտրում, պատ-կերներին ձեռքով պատգամաւորներ և վերջիններիս ձեռքով հոգաբարութե-անը:—Նա, որ իսկական աւելն է զըզ-րոցի ժողովուրդը, հասարակ ժողո-վուրդը, որը պարանոցով ինչնք՝ կապ-մում է միակ նալ հասարակութեանը մանաւանդ այսօր, երբ մեր բարձրա-նիւրը, անգամ «մասնաւորականները» օ-տարաժողովրդներ են ասում:

Բայց չնհասանք մեր խօսքից: Վերջին ընտրութեանը, զժախ-տաբար, ցոյց են տալի, որ թիւական զարդը չի վայելի հոգաբարութեան այնպիսի կապ, որ իր զորքի տէրը լինի, նրա գլխին կանգնած:

Դրա պատճառը շատերը վերադառն են այն բանին, որ Նուշու նախկին ինտելիգենցիան չկայ, ժողովուրդը նու-րացել է, Թաւրիզի են սականքները: Մենք զրան շատ էլ չենք համոզում, որովհետև մի քաղաք ինչպէս էլ թա-փաւր լինի մասնաւորականներից, այնու-ամենայնիւ նրա մէջ կը լինեն մար-դիկ, որոնցից կարելի է ոյժ առաջ քա-նել: Կազմակերպել և զործնել առա-մադրելի հարկաւոր է միայն զինվար-ւոր ձեռքը և կամ, որի ներշնչող մաղ-մին և արամագրութեանը: Մեր մէջ, առհասարակ, այդպիսի մի զործն ոյ-թի գոյութեան ու հրամայական տե-նիւթիւթութեանը ժողովուրդը տեսնում է սովորաբար յանձին իր թիւական առաջնորդի, յանձին երիտասարդու-թեան և այլն:

Անցանի փորձն ու պատմութեանը ցոյց է տալիս, որ թիւական զարդը լաւ առաջնորդներն ու լաւ երիտասար-դութեան օրով ունեցել է լաւ հոգա-բարութեանը: Ունեցել է և հակառակը: Երբ նրա առաջնորդը վրաց է եղել, հոգաբարութեանը լաւ:

ԴԴՐՈՑԱԿԱՆ ԵՈՒՆԻՐ

ԴԴՐՈՑԱԿԱՆ ԵՈՒՆԻՐ

Լաւ արագի թիւի հայութեան առաջ խոչն ու մեծ գործ կայ հասարակու-թեանը: Եթէ անհաղաք զարդի հոգաբարութեանը ընտրութեան է, որը վերջապէս մի տարի ձգալուց յետոյ նշանակ-ւեց թիւի նոր կառավարիչ՝ Վահան վարդապետի գալով:

Լաւ արագի ժողովուրդը խորապէս պիտի գիտակցի, որ իր մասաղ սե-րնից—գիւնաբանութեան տարրական կը-րթութեան կարտ միջ զիւրապետ մա-նուկների բախտը զայլօրէն կապւած է Նուշու թիւական զարդի հետ, որի կուլուած է՝ նոյնպիսի զգալիորեն՝ այդ մասնակցին կը թափան հաստատու-թեաններին ուսուցչիներ տալը:

Լաւ ուսուցչիներ տալը կախւած է լաւ զարդից, իսկ լաւ զարդը ունե-

շատ հետեւը ընտրել ուսուցչական կապ—Հանդեան, Մարգարեան, Գո-շեան, Ներսիսեան, Գրիգորեան նրա ծա-ղիկներն են եղել:

Անցանի զարու վերջին ըստմա-հում նա ունեցաւ աւելի հասուն դա-տարակ խումբ յանձին մեր լուսաւոր-մանկավարժներ՝ Մանուկեանի, Աղա-յանի և մեր թարմ ուժերի...

Երբեք Լիւն Սարգսեանին և նրա խումբը:

Այնուհետև զարդը զատարանական թիւ միայն աւելացրեց, իսկ չունեցա-յին խումբը, որ տար ցանկալի պատու-ղը: Միթէ չկար—Գործին աւելի վը-նասեց փոխփոխ անդառնալով: Երբեք պահպանողական, աշխարհիկ-պահպանողական և հոգաբարութեանը մասնակցութեանը: Մանուկեանի, Աղա-յանի, աշխարհիկ-առաջնորդական ուժերի: Չենք ասում կուսակցութեանը, որովհետև մարդը կուսակցութեանը զոտ շատ թիւ կար երկու կողմի մէջ եւ:

Ու քանակաւոր լաւ ոյժերը մեր-ժումի հարւածը աւել մեր հոգաբար-ւանքի գրեթէ ամենամոտ զրաւ-լին: Երբեք ինչպէս ինտելիգենցից, ճանաչելով Լաւարաղի թիւական զարդը իրեն մի անանալի խոռո-տեղի և փախուստ աւել նրանից:

Չենք կարողանում ինչէ մի յայտնի ոյժ մեր շատ աղաւ զարդական գործիչների մէջ, որ վերջին տարիներ-ը շնորհ արած լինի մեր զարդից ծառայելու: Չեն գալիս, վախում են: Այն ինչ այսօր մենք պարծենում ենք այդ յորինող զարդից 75—80 ամայ կանգնող և... Եւսպոլուտութեանը: Իս-կապէս նրա ապագայութեանը շատ չանկերաւոր է, բայց կարող է լաւ հոգաբարութեանը ձեռքին շնչել այդ չանկերաւորը: Ինչը կոչել նրան մի բարեբար Արտմանանի նախորդած երկու հարկը հազար ուրբին: Թիւա-կան զարդից անուշաղ պէտք է ունե-նայ կէս միլիոն ուրբի դրամագլուխ, որ ունենայ պատրաստուած խումբ:

Բանի քանի դրամական կուրքի է աւել Լաւարաղը, որոնց իւրաքանչիւ-րը արմատիկը կը լինի: Երբ նախկին-քի միակ աղգային ջահին լոյս աւե-լացնելու փառքն ու պատին ունե-նայ, երբ արագաւ գիւնաբան և քա-լարի հոգաբարութեանը լինել:

Այսօր, սակայն, մենք գիտում ենք զարդական արժեքների օգնութեանը գրաւ զննելով նրանք, որպէսզի կար-գանանք ուսուցչիների անձի բացը ծածկել: Ինչի պէտք է այսպէս լինի: Ինչպէս, Անցանի ինչպէս:

Այսօրայ առաջնակարգ խնդիրը և օրայ խնդիրը թիւական զարդի հո-գաբարական ընտրութեան է, որը յիշախ անդի կանանայ ոչ ուշ քան մինչև սեպտեմբեր, եթէ իրականա-յը լինենք շատից իրենց պատու-րաններն ու պատգամաւորները շուտ հասցնել:

Աղբւր պատգամաւորների վերջու-կան ընտրութեանը նշանակւած է յու-լիսի 24-ին: Մինչև այդ իւրաքանչիւր գիւղ պէտք է ընտրել մի պատու-րան և նշանակւած օրն ուղարկել իր շրջան

